

**Nätverket för
antagningssamarbete inom det
pedagogiska området
(VAKAVA), skriftligt prov 2021**

Provet består av endast en del som innehåller alla provuppgifter.

Under provet får endast urvalsprovssystemet, den separata materialfilen och ordlistan vara öppna. Du kan planera dina svar och skriva egna anteckningar på ett kilt papper. Anteckningarna på pappret beaktas inte i bedömningen.

Övervakning

Följ de anvisningar som du får av övervakarna i salen. Vid behov kan du kalla på övervakaren genom att räkka upp handen.

Om det konstateras att en sökande har fuskat underkänns provresultatet.

Att besvara frågorna

Om du inte vill besvara en fråga, välj alternativet "Jag lämnar frågan obesvarad". Varje fråga eller påstående har bara ett korrekt svar. Ifall provtiden tar slut innan du är klar sparas den senaste svarssituationen som ditt svar.

Material som delas ut vid provet

- Raatikainen, P. (2015). Förståelse och förklaring i humanvetenskaperna.
- Peltola, M., Suorsa, T., Karhu, J. & Soini, H. (2020). Oro kopplad till delaktighetens gränser: Professionellas vardag på elevvårdens arenor.

Frågorna i provet gäller endast det som står skrivet i provmaterialet.

Poängräkning

Provet består av **13 uppgifter**, vilka i sin tur består av ett varierande antal deluppgifter. Det maximala poängantalet för provet är 112 poäng. Rätt svar på en deluppgift eller ett påstående ger +1 poäng och fel svar ger minuspoäng, vars antal varierar beroende på uppgiften. Den exakta poängsättningen, inklusive minuspoäng, förklaras i början av varje uppgift eller uppgiftstyp. En obesvarad fråga ger 0 poäng.

Obs! Efter uppgiften 10 stryktes från provet blev det maximala poängantalet 106 poäng.

Provuppgifter

Provet innehåller 13 uppgifter. Uppgifterna har utarbetats utifrån det material som delas ut vid provet.

I uppgifterna 1–7 ger varje rätt svar +1 poäng, en obesvarad fråga ger 0 poäng och fel svar ger -1 poäng.

Uppgift 1 baserar sig på Peltolas, Suoras, Karhus och Soinis artikel "Oro kopplad till delaktighetens gränser. Professionellas vardag på elevvårdens arenor".

Uppgift 1

Är följande påståenden rätt eller fel?

	Påstående	Rätt	Fel
1	I Peltolas m.fl. induktiva analys fördelades de meningsbärande enheterna i huvudkategorier, som senare indelades i underkategorier		X
2	Livets arenor är viktigare än enskilda aktörer.		X
3	I elevvårdsarbetet är det viktigt att eftersträva en delad förståelse.	X	
4	Inom vardagslivsforskningen är endast rutiner och upprepning viktiga forskningsobjekt.		X
5	Oron för hur de själva ska orka är det minsta av de orosmoment som professionella inom elevvården upplever.		X
6	De kategoriserade orosmomenten som professionella inom elevvården talade om utgjordes enbart av faktorer som belastade och lamslog personens agerande.		X
7	För stor arbetsmängd får de professionella att tvivla på hur de ska klara av den.	X	
8	Egna lösningar på problemen behövs sällan, utan de professionella kan förlita sig på myndigheterna.		X
9	De professionella upplever motstridiga känslor i elevvårdsarbetet.	X	
10	Enligt studien finns det tydliga spelregler på arbetsplatserna.		X
11	Delaktighetens gränser bör mötas och överskridas på arbetsplatsen.	X	

Uppgift 2 baserar sig på Raatikainens artikel "Förståelse och förklaring i humanvetenskaperna".

Uppgift 2

Är följande påståenden rätt eller fel?

	Påstående	Rätt	Fel
1	I fråga om vetenskaplig forskning kan man entydigt konstatera att dess mål bör vara att utreda forskningsobjektets orsakssamband och beskriva dem noggrant.		X
2	Enligt en nomologisk förklaringsmodell för kausalitet är det motiverat att anse att människans tänkande är en lag som förklarar olika saker.		X
3	När man förklarar enligt den deduktiv-nomologiska förklaringsmodellen skulle det vara logiskt att ge exempelvis en förklaring där händelsen X förklaras med premisserna C och D och lagarna A, B, E och F.	X	
4	Kausal förklaring är möjlig endast i kvantitativ forskning.		X
5	En kausal förklaring av ett enskilt fall går alltid ut på att fallet underställs generella lagar.		X
6	Man kan försöka tillämpa den interventionistiska teorin om kausal förklaring även vid icke-experimentell forskning.	X	

Uppgift 3 baserar sig på Raatikainens artikel "Förståelse och förklaring i humanvetenskaperna" samt till Peltolas, Suorsas, Karhus och Soinis artikel "Oro kopplad till delaktighetens gränser. Professionellas vardag på elevvårdens arenor".

Uppgift 3

Är följande påståenden rätt eller fel?

	Påstående	Rätt	Fel
1	Den deduktiv-nomologiska förklaringsmodellen är lämplig för kausal förklaring om forskaren på samma sätt som humanvetenskapliga forskare är intresserade av att förstå inre motiv och drivkrafter.		X
2	Ett kausalt samband kan anses vara möjligt och meningsfullt, även om det är fråga om ett ytterst sällsynt samband.	X	
3	Experimentell forskning är det enda sättet att reda ut orsakssamband för ett fenomen.		X
4	Enligt det interventionistiska kausalitetsbegreppet kan händelser och processer förklaras endast av människans sinne, inte av processer och strategier.		X
5	I Raatikainens artikel förblir det oklart om privatskolan är orsaken till bättre läranderesultat.	X	
6	Eftersom kvalitativ forskning kan ge information om människans sinne och intentioner, avslöjas kausala förklaringar endast genom kvalitativ forskning.		X
7	Den komparativa granskningen av och diskussionen om offentliga och privata skolor i Raatikainens text visar att elevernas läranderesultat över huvud taget inte kan förklaras kausalt.		X
8	I båda artiklarna talas det explicit om ett kausalt forskningsuppdrag.		X

9	Studien av Peltola m.fl. ger oss information om hur olika yrkesgrupper av professionella tänker på olika sätt om frågor inom elevvården.		X
10	Forskarna Peltola m.fl. drar slutsatser om bättre praxis för det fenomenfält som de studerar, men studien i sig handlar inte om att gestalta och påvisa kausala samband (jfr Raatikainen).	X	
11	Båda artiklarna ger läsaren också anvisningar och rekommendationer för hur man kan förbättra fostran och/eller arbetet med anknytning till fostran.		X
12	För att konstatera kausalitet krävs det oundvikligen att forskaren manipulerar de faktorer som påverkar fenomenet.		X
13	Människan har ett hopp om ett bättre liv. Det här påståendet innehåller en uppfattning om ett meningsfullt kausalt samband.		X
14	En slumpmässig indelning av forskningspersonerna (t.ex. eleverna) i två grupper garanterar att vi som forskare hittar ett kausalt samband.		X
15	Ett korrelativt samband kan ibland också vara ett kausalt samband.	X	
16	Via interventioner kan man konstatera kausala följder.	X	
17	Med stöd av den interventionistiska teorin kan man fördjupa förståelsen inom den humanvetenskapliga forskningen.	X	
18	Enligt både den kontrafaktiska och den interventionistiska teorin kan man granska kausala beroendesamband.	X	
19	Om man konstaterar en korrelation, kommer man alltid att konstatera kausalitet.		X
20	Ett enskilt fall kan slutligen alltid förklaras via generella fall.		X
21	Via flera observationer i följd kan man vattentätt bevisa att en tidigare observation förklarar senare observationer.		X
22	Det mänskliga tänkandet kan påverkas genom att reglera motivationsfaktorerna.	X	
23	Enligt den positivistiska vetenskapsuppfattningen kan en generell modell härledas ur ett enskilt positivt fall.		X
24	Resultatet av en enskild intervention avgör om det är fråga om kausal påverkan.		X
25	Vid proaktivt elevvårdsarbete ingriper man i de värsta krissituationerna.		X
26	Med ett subjektvetenskapligt tillvägagångssätt kan man undersöka endast ett livsområde åt gången.		X
27	Tidigare erfarenheter förklarar för sin del människans lösningar i vardagen.	X	
28	Det är viktigt att den professionella identifierar sig med klientens situation och förstärker de uppfattningar som klienten ger uttryck för.		X
29	Elevvårdens organisationsstrukturer förklarar de professionellas tillvägagångssätt i vardagen.	X	
30	Med ett subjektvetenskapligt tillvägagångssätt siktar man framför allt på en kausal förklaring av människans upplevelser.		X
31	Peltolas m.fl. studie utgår från en positivistisk vetenskapstradition.		X
32	Det går inte att undvika ett motsatsförhållande mellan förståelse och förklaring i humanvetenskaperna.		X
33	Kvalitativ forskning kan också vara förklarande forskning.	X	
34	Det subjektvetenskapliga tillvägagångssättet representerar ett humanvetenskapligt tillvägagångssätt där man eftersträvar förståelse.	X	

35	Peltola m.fl. har genomfört ett forskningsupplägg där de utreder kausaliteten mellan människans vardagsupplevelse och de handlingar som den ger upphov till.		X
36	Det subjektivvetenskapliga tillvägagångssättet är ett specialfall av forskning där människans handlingar förklaras med den deduktiv-nomologiska förklaringsmodellen.		X
37	I studien av Peltola m.fl. kan man utgående från personernas orosprat dra hållbara kontrafaktiska slutsatser om deras handlingar i vardagen.		X

Uppgifterna 4–10 baserar sig på Raatikainens artikel "Förståelse och förklaring i humanvetenskaperna".

Rättelse: Uppgift 10 baserar sig på Raatikainens artikel "Förståelse och förklaring i humanvetenskaperna" samt till Peltolas, Suorsas, Karhus och Soinis artikel "Oro kopplad till delaktighetens gränser. Professionellas vardag på elevvårdens arenor".

Uppgift 4

Står dessa betraktelsesätt i konflikt med varandra?

	Betraktelsesätten	Betraktelsesätten står i konflikt med varandra	Betraktelsesätten står inte i konflikt med varandra
1	Teorin om kontrafaktisk kausalitet och den deduktiv-nomologiska förklaringsmodellen	X	
2	Tolkningen av skolmotstånd som en kulturform och <i>Verstehen</i> -traditionen		X
3	"Att det finns ett kausalt samband även mellan unika händelser" och "Att den kausala förklaringen av ett enskilt fall alltid går ut på att det underställs generella lagar"	X	
4	Hempels förklaringsmodell och en förklaringsmodell som utgår från motiv	X	
5	Kausal förklaring i humanvetenskaperna och kausal förklaring i naturvetenskaperna ur den kontrafaktiska teorins perspektiv		X

Uppgift 5

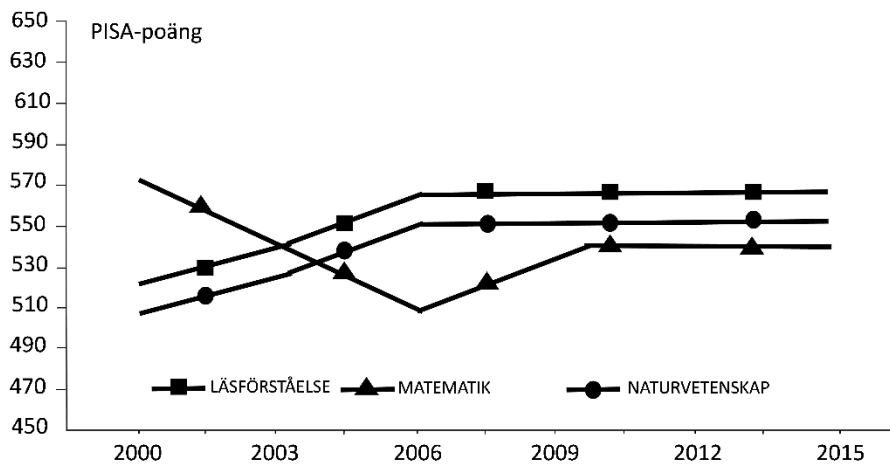
Är det i följande situationer fråga om förståelse i den betydelse som avses i Raatikainens artikel?

	Situation	Det är fråga om förståelse	Det är inte fråga om förståelse
1	En person som forskar om klimatförändringen konstaterar att konsekvenserna av den globala uppvärmningen drabbar människor i utvecklingsländer hårdast, eftersom dessa länder har de minsta materiella resurserna för att anpassa sig till situationen.		X
2	I sin doktorsavhandling utreder en socialpsykolog motiveringar för fenomenet mobbning genom att intervjua elever i årskurs 1–2 om hur de motiverar att vissa jämnåriga mobbar andra under rasterna.	X	
3	En expert på kulturell mångfald kan inte förstå människor som hackar ner på andra på diskussionsforum på internet.		X
4	En kriminolog funderar på var hen själv skulle ha gömt mordvapnet, om hen hade varit i samma situation och varit en likadan person som den mordmisstänkta i det brott som hen utreder.	X	
5	En lärare i småbarnspedagogik förklarar att hen förstår lite av de arabisktalande föräldrarnas tal och utnyttjar sina språkkunskaper i föräldrasamtalen om planen för småbarnspedagogik.		X
6	En biolog konstaterar att om vi verkligen vill förstå människoapornas beteende, måste vi försöka se världen ur ett femårigt människobarns synvinkel.	X	

Uppgift 6

År 2003 inledde landet X ett försök där undervisningen i matematik förnyades. Kan man med hjälp av den interventionistiska modell som Raatikainen beskriver konstatera att de försämrade läranderesultaten i matematik berodde på att undervisningen hade förnyats?

Figur 1. PISA-poäng i läsförståelse, matematik och naturvetenskaper för alla elever under åren 2000–2015 i land X.

Ja	Nej
	X

Uppgift 7

Vilka av beskrivningarna nedan utgör motiveringar för att förklaringen nedan är ett exempel på att den deduktiv-nomologiska modellen används vid vetenskaplig förklaring?

Hösten 1946 rasade priset på bomullsrelaterade aktier plötsligt på USA-börsen. Det visade sig att en av storägarna till dessa aktier hade kommit att tro att de bomullsrelaterade aktierna utgjorde en alltför stor del av hans aktieportfölj. Hen började därför snabbt sälja dessa aktier. För aktiemarknaden känner vi till den allmänna principen att aktiernas värde sjunker när utbudet av aktier överstiger efterfrågan. Studier har dessutom visat att småplaceringar tar efter stora placeringar. Därmed började också ett stort antal småplaceringar sälja sina bomullsrelaterade aktier av rädsla för att placeringarnas värde skulle rasa, och utbudet översteg efterfrågan. Det ledde till det ovan nämnda prisraset.

	Beskrivning	Är en beskrivning av att den deduktiv-nomologiska förklaringsmodellen används vid vetenskaplig förklaring	Är inte en beskrivning av att den deduktiv-nomologiska förklaringsmodellen används vid vetenskaplig förklaring
1	I förklaringen i exemplet försöker man leva sig in i en stor aktieägares tankevärld och livssituation.		X
2	I förklaringen i exemplet används generella lagar.	X	
3	I förklaringen i exemplet förekommer bara en generell lag.		X
4	I förklaringen i exemplet försöker man leva sig in i betydelselösa småplaceringars tankevärld och livssituation.		X
5	I förklaringen i exemplet används "tänk om"-analyser.		X
6	I förklaringen i exemplet används lagar som det inte finns vetenskapliga belägg för.		X
7	I förklaringen i exemplet förekommer premisser.	X	

I uppgift 8 ger varje rätt svar +1 poäng, en obesvarad fråga ger 0 poäng och fel svar ger -0,5 poäng.

Uppgift 8

I Raatikainens artikel beskrivs en studie av Paul Willis. Vilka av följande alternativ är rätt?

1. Paul Willis studie om pojkar i arbetarklassen är

- a) en kvantitativ studie.
- b) en kvalitativ studie. X
- c) endast beskrivande forskning.

2. Paul Willis studie visar att pojkar i arbetarklassen

- a) försöker få bättre jobb än sina föräldrar.
- b) försöker få bättre utbildning än sina föräldrar.
- c) förstärker varandras identitet. X

3. Enligt Paul Willis studie

- a) är kvalitativ forskning inte till någon nytta om man vill förstå sambandet mellan utbildning och karriärval.
- b) har skolmotstånd betydelse för karriärvalen. X
- c) har kompisgängskulturen liten betydelse för valet av arbetsplats.

4. Med sin studie ville Paul Willis

- a) bryta arbetarklassens tradition i fråga om yrkesval.
- b) förstå hur pojkar i arbetarklassen övergår till arbetslivet. X
- c) betona den kvantitativa forskningens betydelse när man vill följa arbetarklasspojkers väg i arbetslivet.

5. Raatikainen anser att Paul Willis forskningsexempel

- a) strider mot den kausala förklaringen.
- b) är ett uttryck för kausal förklaring. X
- c) i grunden är olämpligt för att diskutera kausalitet.

I uppgifterna 9–10 ger varje rätt svar +1 poäng, en obesvarad fråga ger 0 poäng och fel svar ger -1/3 poäng.

Uppgift 9

Det har framlagts ett flertal påståenden om elevers icke-önskvärda beteende på lektionerna. Föreana varje påstående med den modell eller teori som påståendet representerar.

- A) Hempels modell
- B) Den kontrafaktiska teorin
- C) Den interventionistiska teorin
- D) Ingen av ovannämnda teorier

	Påstående	A	B	C	D
1	Om lektionerna inte innehöll så många övergångar från en aktivitet eller uppgift till en annan, skulle det inte heller förekomma lika mycket störande beteende som i dagens läge.		X		
2	Om läraren hade väglett eleverna i att göra upp gemensamma klassregler för beteendet under lektionerna och detta hade minskat elevernas likgiltighet mot reglerna, skulle icke-önskvärdt beteende inte längre förekomma under lektionerna.			X	
3	Om läraren märker att eleverna har en annan uppfattning om önskvärdt beteende än hen själv har, bör läraren vägleda eleverna till en gemensam diskussion om värderingar.				X
4	Om eleverna inte trodde att det är onödigt att koncentrera sig på skolgången, skulle det inte förekomma ovidkommande beteende på lektionerna.		X		
5	Om det finns en sådan lag att då uppgifterna är för svåra för eleverna och de inte får någon hjälp med att lösa dem, börjar de hitta på annat att göra på lektionerna, och om premissen är att Ida tycker att uppgifterna är för svåra och inte får hjälp med dem, är följden att Ida då hittar på annat att göra på lektionen.	X			
6	Om eleverna tycker att musiken i klassrummet bredvid stör deras koncentration och gör dem rastlösa, medan eleverna i klassrummet bredvid berättar att de kan koncentrera sig bättre på lektionen när de lyssnar på musik, måste lärarna förhandla med varandra.				X
7	Om händelsen som ska förklaras är lärarens observation av att Tuisku har svårigheter att koncentrera sig på sina uppgifter och ofta vandrar omkring i klassen, kan man närma sig situationen från det generella till det enskilda fallet. Lärarens observation förklaras då till exempel av lagen om att det är typiskt vid ADHD att eleven misslyckas med att koncentrera sig på sina uppgifter och ofta vandrar omkring i klassen utan lov och av premissen att Tuisku har en ADHD-diagnos.	X			
8	Om läraren hade bekräftat elevernas önskvärda beteende på lektionerna genom att berömma det och detta hade minskat elevernas behov av att söka uppmärksamhet av läraren, skulle också mängden störande beteende i klassen vara mindre än tidigare.			X	

Uppgift 10

Uppgiften har stryks från provet!

Föreana varje beskrivning med motsvarande betraktelsesätt.

- A) Det subjektvetenskapligt betraktelsesätt
- B) Den deduktiv-nomologiska förklaringsmodellen
- C) Kontrafaktiska teorier om kausalitet
- D) Inget av föregående

	Beskrivning	A	B	C	D
1	Vetenskapliga förklaringar är alltid nomologiska.		X		
2	Det är viktigt att hjälpa människor att identifiera olika möjligheter och handlingsresultat.	X			
3	Vardagslivets delaktigheter och att leva i vardagen består av till exempel rutiner och dagliga vanor.	X			
4	Att hålla med förändrar ingenting.				X
5	En unik händelse kan ges en giltig kausal förklaring.			X	
6	Tänk om-analyser spelar en central roll.			X	

Uppgifterna 11–13 baserar sig på Peltolas, Suorsas, Karhus och Soinis artikel "Oro kopplad till delaktighetens gränser. Professionellas vardag på elevvårdens arenor".

I uppgifterna 11–12 ger varje rätt svar +1 poäng, en obesvarad fråga ger 0 poäng och fel svar ger -1 poäng.

Uppgift 11

Deltagarna i följande samtal är klasslärare som delar med sig av orosmoment i sitt arbete. Motsvarar åsikterna i inläggen de resultat som Peltola m.fl. rapporterar i sin studie och/eller den kategorimodell som de presenterar för orosmoment som professionella inom elevvården beskriver?

	Klasslärare	Åsikt	Motsvarar	Motsvarar inte
1	Marika	Jag har funderat på hur vi agerar här på arbetsplatsen och det har börjat oroa mig att vi på lärarmötet plötsligt helt oprofessionellt kan börja diskutera en enskild elevs ärenden, till exempel Antons ärenden nyss. Jag tycker att också sådana lärare som inte har något med situationen att göra då får information som de inte borde få om en elev.	X	
2	Tommi	Det stämmer. Då kan man fråga sig om klienten, till exempel eleven eller hans förälder, själv blir hörd. Oro för en elev och hans föräldrar är ändå det vanligaste orosmomentet som man hör lärare tala om.		X
3	Katariina	Kanske också den negativa samtalskulturen i vår skola, det vill säga vårt sätt att betona problemen, är ett av de orosmoment som gäller klienten, till exempel en elev och hans föräldrar.		X
4	Johan	Å andra sidan är det vanligaste orosmomentet som jag ständigt hör kollegorna tala om oron för hur de själva ska orka och för deras egna gränser.	X	
5	Marika	Jo. Oron för hur man själv ska orka har ett väsentligt samband också med om den egna livshistorien är i harmoni med hur till exempel en föredömlig klasslärare skulle agera inför elevens svårigheter.		X
6	Katariina	Och visst utgörs en del av oron för vår egen ork och våra gränser också av det allmänna faktum att elevernas hemförhållanden varierar mer än tidigare. Orken påverkas dessutom av att elevernas ökade symtom syns allt mer också i skolan och tyvärr har vi haft en stor personalomsättning bland de lärare och den övriga personal som har hand om elevernas angelägenheter.		X
7	Johan	Ibland försämrar den alltför begränsade skolpsykologresursen i vår kommun mina möjligheter att utföra mitt klasslärararbete på bästa möjliga sätt.	X	

Uppgift 12

Beskriver följande situationer delaktighetens gränser i den betydelse som avses i artikeln av Peltola m.fl.?

	Situation	Ja	Nej
1	Ämnesläraren är inte säker på om det hör till hans egna eller speciallärarens uppgifter att göra upp en plan för elevens lärande.	X	
2	Skolkuratoren deltar i fortbildning om delaktighet och agentskap.		X
3	Skolpsykologen anser att tillämpningen av resultat från tester som kartlägger inlärningssvårigheter hör till speciallärarens kompetensområde.	X	
4	Klassläraren känner att hen blir utmattad av att undervisa elever som behöver särskilt stöd om hen inte får stöd av sina kolleger.	X	
5	Rektorn anser att det är lärarna i livsåskådningskunskap och religion som bär ansvaret för den etiska fostran.	X	
6	Skolpsykologens förståelse av vad delaktighet är grundar sig på de kunskaper som hen fick under sin universitetsutbildning.		X
7	Skolgångsbiträdet känner att lärarna inte inser vilken sakkunskap de skulle kunna bidra med i skolan.	X	

I uppgift 13 ger varje rätt svar +1 poäng, en obesvarad fråga ger 0 poäng och fel svar ger -0,5 poäng.

Uppgift 13

Representerar följande handlingar och situationer enligt Peltolas m.fl. artikel individens delaktighet, livets arenor eller yrkesrelaterade begreppsliga verktyg?

	Situation	Representerar delaktighet	Representerar livets arenor	Representerar yrkesrelaterade begreppsliga verktyg
1	Specialläraren och psykologen diskuterar tillsammans om vilka elever som ska genomgå tester för att utvärdera inlärningsförutsättningarna.	X		
2	Specialläraren tolkar elevens inlärningsproblem utgående från teori om de exekutiva funktionerna.			X
3	Enligt skolpsykologens tolkning är neuropsykologiska tester nödvändiga för en viss elev för att man ska kunna vidta eventuella vidare åtgärder.			X
4	Skolan håller elevvårdsmöten regelbundet.		X	
5	Specialläraren planerar nästa lektion tillsammans med klassläraren.	X		
6	Speciallärarens mottagning finns på Tallbackens skola.		X	

Frivillig del

Man får vara i kontakt med mig i forskningssyfte gällande VAKAVA-provet.

Provet's bedömning påverkas inte av beslutet att ge eller inte ge tillstånd till forskningen.

Ja	Nej